

MARIAN GORYNIA*

Ewolucja pozycji gospodarki polskiej w gospodarce światowej

Wstęp

Celem artykułu jest identyfikacja i ocena najważniejszych zmian i prawidłowości, jakie wystąpiły w sferze znaczenia gospodarki polskiej w gospodarce światowej w latach 1990–2010. W szczególności chodzi o dokonanie przybliżonego pomiaru zmian roli Polski w międzynarodowej współpracy gospodarczej. W artykule nie podejmuje się próby określenia i szczegółowego wyjaśnienia przyczyn zidentyfikowanych tendencji. Zaobserwowane prawidłowości są wypadkową oddziaływania skomplikowanego splotu czynników, takich jak internacjonalizacja i globalizacja, transformacja gospodarek posocjalistycznych, wyłanianie się gospodarek wschodzących itp. Ustalenie precyzyjnych zależności przyczynowo-skutkowych pomiędzy tymi czynnikami a zauważonymi tendencjami, określenie kierunku tych zależności, a także pomiar ich siły stanowiłyby zadanie wykraczające poza ramy niniejszego artykułu.

W prowadzonym rozumowaniu przyjęto następujące założenia upraszczające:

1. Uwagę ograniczono do rozważań o charakterze makroekonomicznym, co implikuje m.in. rezygnację z analizy uwzględnionych zmiennych w przekroju branżowym, geograficznym itp., a tym bardziej powoduje konieczność abstrahowania od wymiaru mikroekonomicznego omawianych procesów.
2. Analizie podlegają podstawowe dane opisujące międzynarodową pozycję gospodarki polskiej na tle gospodarki światowej oraz, w wybranych przypadkach, na tle gospodarek innych krajów. Zmienne uwzględnione w analizie to: produkt krajowy brutto, eksport, import, zagraniczne inwestycje bezpośrednie wychodzące i zagraniczne inwestycje bezpośrednie przychodzące. Taki dobór

* Prof. dr hab. Marian Gorynia – Katedra Strategii i Polityki Konkurencyjności Międzynarodowej, Wydział Gospodarki Międzynarodowej, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu; e-mail: m.gorynia@ue.poznan.pl

zmiennych wynika z dwóch okoliczności: po pierwsze, wybrane szeregi czasowe opisują syntetycznie jeden z najważniejszych aspektów współczesnej gospodarki światowej, a mianowicie procesy internacjonalizacji i globalizacji; po drugie, chodziło o ograniczenie objętości artykułu. Przedstawiony dobór zmiennych jest równoznaczny z poczynieniem znacznych uproszczeń. W takim ujęciu możliwe jest uzyskanie wyłącznie ogólnego obrazu w wybranym obszarze badań.

3. Okres analizy obejmuje lata 1990–2010. Początek rozpatrywanego okresu stanowi rok rozpoczęcia transformacji gospodarki polskiej z centralnie administrowanej gospodarki socjalistycznej w gospodarkę rynkową. Koniec badanego okresu to ostatni rok, za który dostępne są dane uwzględnione w analizie.
4. Dane dotyczące produktu krajowego brutto, eksportu i importu oraz zagranicznych inwestycji bezpośrednich są wyrażone w cenach bieżących. Wykorzystanie takich danych wynika z ich dostępności w statystykach międzynarodowych. Wadą takiego podejścia jest abstrahowanie od procesów inflacyjnych i zmian relacji kursów walutowych. Wydaje się jednak, że wynikające z tego uproszczenia nie zniekształcają w istotny sposób zarysowanych tendencji.

Do podjęcia refleksji nad zasygnalizowanym w tytule zagadnieniem skłaniają zmiany zachodzące w układzie sił w gospodarce światowej. Sporządzane w tym zakresie analizy najczęściej ogniskują uwagę na głównych graczach światowej sceny gospodarczej (Stany Zjednoczone, Chiny, Japonia, Niemcy itd.); mniej uwagi poświęca się natomiast państwom o średnim znaczeniu, takim jak Polska.

Prowadzona w tym artykule analiza wpisuje się w dwie szersze tendencje charakteryzujące procesy gospodarcze w skali świata w rozpatrywanym dwudziestoleciu 1990–2010, a mianowicie globalizację i transformację gospodarek postsocjalistycznych. Globalizacja jest procesem pojmowanym w zróżnicowany sposób przez różnych autorów (por. np. [Brown 1992, Dicken 1992, Ohmae 1995, Parker 1998, Streeten 2001, Gorynia 2002, Stiglitz 2002, Milward 2003, *Making Globalization...* 2003, Bhagwati 2004]). Nie wnikając szerzej w spory definicyjne, w tym artykule przyjmuje się, iż najważniejszymi przejawami procesów internacjonalizacji i globalizacji jest rozwój handlu międzynarodowego i zagranicznych inwestycji bezpośrednich. W tym miejscu należy podkreślić, że wpływ internacjonalizacji i globalizacji na kraje transformujące gospodarki był szczególnie ze względu na fakt, iż kraje te po trwaniu przez kilka dziesięcioleci w systemie ekonomicznej autarkii zaczęły w 1990 r. przyspieszoną integrację z gospodarką światową i w ten sposób transformacja systemu ekonomicznego zbiegła się z intensyfikacją ich udziału w procesach globalizacji [Gorynia, Wolniak 2002]. Wzrastająca rola kapitału zagranicznego i wymiany z zagranicą w rozwoju gospodarczym stanowiła cechę charakterystyczną nie tylko w krajach transformacji postsocjalistycznej, ale także w tzw. gospodarkach wyłaniających się (*emerging economies*) [*Economic Transformation...* 1998].

1. Czynne umiędzynarodowienie gospodarki

Przyjmujemy w uproszczeniu, że internacjonalizacja czynna daje się sprowadzić do dwóch form współpracy gospodarczej w zagranicą – eksportu i inwestycji bezpośrednich wpływających z kraju. Z powodu braku miejsca nie będziemy zajmować się zmianami w strukturze towarowej i geograficznej eksportu oraz inwestycji wychodzących z Polski, choć są to bardzo ważne aspekty internacjonalizacji gospodarki. Ograniczymy się tylko do stwierdzenia, że zakres i stopień internacjonalizacji w obu tych przekrojach charakteryzował się dużym zróżnicowaniem.

1.1. Wzrost eksportu

W tabeli 1 przedstawiono dane dotyczące wartości PKB w cenach bieżących Polski i świata w latach 1990–2010, a w tabeli 2 wartości eksportu w cenach bieżących Polski i świata w tym samym przedziale czasowym. Analiza tych danych prowadzi do interesujących wniosków. Jeśli chodzi o kształtowanie się światowego PKB, to stosunek wartości w 2010 r. do wartości w 1990 r. wynosił 284%. Natomiast relacja wartości światowego eksportu w 2010 r. do wartości światowego eksportu w 1990 r. wynosiła 437%. Stosunek wartości eksportu na 1 mieszkańca w dolarach USA w 2010 r. do wartości eksportu *per capita* w 1990 r. wynosił 335%. Wynika z tego, że zarówno eksport w ujęciu całkowitym, jak i eksport na 1 mieszkańca wzrastał szybciej aniżeli PKB.

Z danych statystycznych można wyprowadzić również następujące wnioski dotyczące Polski:

- Relacje wartości PKB i eksportu w 2010 r. do wartości w 1990 r. wynosiły odpowiednio: 726% i 1142%. Skala przyrostu wartości eksportu była prawie 1,6 razy większa niż skala przyrostu PKB. W dynamice zmian analizowanych wielkości występowały więc istotne różnice.
- Relacje wartości (w cenach bieżących) PKB i eksportu na 1 mieszkańca kształtowały się w tym samym okresie odpowiednio jak: 723% i 1136%. Skala dysproporcji różnic w tempie zmian tych wielkości była więc podobna jak w przypadku całkowitych wartości PKB i eksportu.

Zestawienie danych dla Polski i dla świata pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

- Wskaźnik dynamiki eksportu światowego w cenach bieżących w latach 1990–2010 wyniósł 437%, a eksportu z Polski – 1142%. Z punktu widzenia wzrostu wartości eksportu gospodarka polska integrowała się relatywnie bardzo szybko z otoczeniem międzynarodowym, co głównie wynikało z niskiego wyjściowego poziomu.
- Udział gospodarki polskiej w światowym eksporcie w latach 1990–2010 wzrósł z 0,39% do 1,029%.

Tabela 1
Produkt krajowy brutto w latach 1990–2010 (ceny bieżące)

Lata	PKB											
	Polska						Świat					
	w mln dol. USA ^a	zmiana % (rok 1990 = 100%)	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	na 1 mieszkańca zmiana % (rok 1990 = 100%)	na 1 mieszkańca zmiana % (rok poprzedni = 100%)		w mln dol. USA ^a	zmiana % (rok 1990 = 100%)	zmiana % (rok poprzedni = 100%)	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	na 1 mieszkańca zmiana % (rok 1990 = 100%)	na 1 mieszkańca zmiana % (rok poprzedni = 100%)
1990	64 550	100,0	1 694	100,0	-	22 2621 24	100,0	-	4 209	100,0	-	
1991	83 705	129,7	2 189	129,2	129,2	23 345 743	104,9	104,9	4 342	103,2	103,2	
1992	92 326	143,0	2 406	142,0	109,9	24 928 686	112,0	106,8	4 564	108,4	105,1	
1993	94 122	145,8	2 446	144,4	101,7	25 406 192	114,1	101,9	4 581	108,8	100,4	
1994	108 425	168,0	2 813	166,1	115,0	27 075 297	121,6	106,6	4 809	114,3	105,0	
1995	139 062	215,4	3 603	212,7	128,1	29 892 931	134,3	110,4	5 233	124,3	108,8	
1996	156 684	242,7	4 059	239,6	112,7	30 513 331	137,1	102,1	5 266	125,1	100,6	
1997	157 154	243,5	4 073	240,4	100,3	30396162	136,5	99,6	5 174	122,9	98,3	
1998	172 902	267,9	4 486	264,8	110,1	30 132 584	135,4	99,1	5 060	120,2	97,8	
1999	167 802	260,0	4 360	257,4	97,2	31 258 569	140,4	103,7	5 180	123,1	102,4	
2000	171 276	265,3	4 456	263,0	102,2	32 089 338	144,1	102,7	5 248	124,7	101,3	
2001	190 421	295,0	4 961	292,9	111,3	31 868 985	143,2	99,3	5 145	122,2	98,0	
2002	198 179	307,0	5 170	305,2	104,2	33 186 252	149,1	104,1	5 290	125,7	102,8	

2003	216 801	335,9	109,4	5 663	334,3	109,5	37 291 961	167,5	112,4	5 870	139,5	111,0
2004	252 769	391,6	116,6	6 610	390,2	116,7	41 975 038	188,5	112,6	6 526	155,0	111,2
2005	303 912	470,8	120,2	7 956	469,7	120,4	45 424 395	204,0	108,2	6 976	165,7	106,9
2006	341 597	529,2	112,4	8 951	528,4	112,5	49 178 150	220,9	108,3	7 462	177,3	107,0
2007	424 598	657,8	124,3	11 135	657,3	124,4	55 275 950	248,3	112,4	8 288	196,9	111,1
2008	527 929	817,9	124,3	13 855	817,9	124,4	60 817 437	273,2	110,0	9 012	214,1	108,7
2009	430 142	666,4	81,5	11 298	666,9	81,5	57 193 708	256,9	94,0	8 460	201,0	93,9
2010	468 542	725,9	108,9	12 241	722,6	108,3	63 150 553	283,7	110,4	9 275	220,4	109,6

^a Według kursu oficjalnego.

Źródło: UNCTAD za odpowiednie lata (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

Tabela 2
Ekspert towarów w latach 1990–2010 (ceny bieżące)

Lata	Ekspert towarów									
	Polska				Świat					
	udział eksportu towarów i usług w PKB	udział w świecie w %	na 1 mieszkańca zmiana % (rok poprzedni = 100%)	na 1 mieszkańca w dol. USA	zmiana % (rok poprzedni = 100%)	zmiana % (rok 1990 = 100%)	na 1 mieszkańca w dol. USA	na 1 mieszkańca zmiana % (rok 1990 = 100%)	na 1 mieszkańca zmiana % (rok poprzedni = 100%)	udział eksportu towarów i usług w PKB
1990	26,1	0,39	-	358	-	100,0	659	100,0	-	19,4
1991	22,2	0,42	108,9	390	109,4	109,4	652	98,9	98,9	18,8
1992	19,6	0,35	89,0	347	89,4	97,8	689	104,6	105,7	19,0
1993	19,5	0,37	106,1	368	106,1	103,8	681	103,3	98,8	18,8
1994	21,9	0,39	120,1	442	120,5	125,1	767	116,4	112,6	20,0
1995	24,1	0,44	134,2	593	134,3	168,0	907	137,6	118,3	21,5
1996	21,8	0,45	106,7	633	106,7	179,3	933	141,6	102,9	22,1
1997	22,1	0,46	105,4	667	105,4	189,0	951	144,3	101,9	22,9
1998	22,0	0,49	105,8	706	105,6	199,5	924	140,2	97,2	22,9
1999	21,3	0,48	100,8	712	100,8	201,0	948	143,9	102,6	22,9
2000	24,6	0,49	115,7	824	115,5	232,3	1054	159,9	111,2	24,9
2001	24,1	0,58	114,1	940	114,0	264,9	999	151,6	94,8	24,2
2002	25,8	0,63	113,8	1 070	113,6	300,9	1 033	156,8	103,4	24,5
	w mln dol. USA	zmiana % (rok 1990 = 100%)	na 1 mieszkańca w dol. USA	zmiana % (rok poprzedni = 100%)	udział w świecie w %	udział eksportu towarów i usług w PKB	w mln dol. USA	zmiana % (rok 1990 = 100%)	zmiana % (rok poprzedni = 100%)	
1990	3 484 312	100,0	358	-	0,39	26,1	3 484 312	100,0	-	
1991	3 508 734	100,7	390	109,4	0,42	22,2	3 508 734	100,7	100,7	
1992	3 764 895	108,1	347	89,4	0,35	19,6	3 764 895	108,1	107,3	
1993	3 780 008	108,5	368	106,1	0,37	19,5	3 780 008	108,5	100,4	
1994	4 319 819	124,0	442	120,5	0,39	21,9	4 319 819	124,0	114,3	
1995	5 178 972	148,6	593	134,3	0,44	24,1	5 178 972	148,6	119,9	
1996	5 406 955	155,2	633	106,7	0,45	21,8	5 406 955	155,2	104,4	
1997	5 588 419	160,4	667	105,4	0,46	22,1	5 588 419	160,4	103,4	
1998	5 504 159	158,0	706	105,6	0,49	22,0	5 504 159	158,0	98,5	
1999	5 719 998	164,2	712	100,8	0,48	21,3	5 719 998	164,2	103,9	
2000	6 448 493	185,1	824	115,7	0,49	24,6	6 448 493	185,1	112,7	
2001	6 189 669	177,6	940	114,1	0,58	24,1	6 189 669	177,6	96,0	
2002	6 480 670	186,0	1 070	113,8	0,63	25,8	6 480 670	186,0	104,7	

2003	53 537	392,9	130,5	1 398	390,5	130,7	0,71	29,8	7 545 343	216,6	116,4	1 188	180,3	115,0	25,3
2004	74 912	549,7	139,9	1 959	547,2	140,1	0,82	35,0	9 189 472	263,7	121,8	1 428	216,7	120,2	27,3
2005	89 401	656,1	119,3	2 340	653,6	119,4	0,85	34,8	10 504 579	301,5	114,3	1 613	244,8	113,0	28,8
2006	110 682	812,2	123,8	2 900	810,1	123,9	0,91	38,4	12 128 596	348,1	115,5	1 840	279,2	114,1	30,6
2007	139 959	1027,1	126,5	3 670	1025,1	126,6	1,00	39,8	1 398 6001	401,4	115,3	2 097	318,2	114,0	31,6
2008	169 766	1245,8	121,3	4 455	1244,4	121,4	1,05	38,9	16 099 612	462,1	115,1	2 385	361,9	113,7	32,9
2009	133 913	982,7	78,9	3 517	982,4	78,9	1,08	37,9	12 419 054	356,4	77,1	1 818	275,9	76,2	27,7
2010	155 602	1141,9	116,2	4 065	1135,5	115,6	1,02	40,1	15 229 609	437,1	122,6	2 208	335,1	121,5	30,0

Źródło: UNCTAD za odpowiednie lata (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

- Wartość eksportu na 1 mieszkańca w 2010 r. na świecie wynosiła 2208 dol. USA, a w Polsce – 4065 dol. Dynamika zmian tego wskaźnika w latach 1990–2004 wyniosła dla świata 335%, a dla Polski 1135%.

O zmianach pozycji Polski w eksporcie światowym świadczyć także mogą przesunięcia w rankingu największych eksporterów pod względem wartości eksportu wyrażonej w dolarach USA w cenach bieżących i według bieżących kursów walutowych. Jeśli chodzi o wartość eksportu towarowego, to Polska zajmowała w rankingu światowym następujące miejsca: 1990 – 38, 2009 – 27, 2010 – 28. Dla eksportu usług miejsce Polski w rankingu wyglądało następująco: 1990 – 37, 2009 – 29, 2010 – 31. Jeśli weźmiemy pod uwagę łączną wartość eksportu towarów i usług, to pozycja Polski była następująca: 1990 – 36, 2009 – 29, 2010 – 29. Interesująco przedstawiają się także światowe rankingi eksporterów z uwzględnieniem eksportu *per capita*. Pod względem wartości eksportu towarowego *per capita* Polska zajmowała następujące miejsca: 1990 – 123, 2009 – 75, 2010 – 70. W przypadku eksportu usług *per capita* pozycja Polski w rankingu światowym przedstawiała się następująco: 1990 – 81, 2009 – 75, 2010 – 71. Z kolei pod względem łącznej wartości eksportu towarów i usług na głowę mieszkańca pozycja Polski była następująca: 1990 – 91, 2009 – 67, 2010 – 63.

Warto także podkreślić, że ewolucja pozycji Polski w eksporcie światowym odbywała się w określonym kontekście, jeśli chodzi o zmiany znaczenia Polski w odniesieniu do wytwarzania światowego PKB. Pod względem wartości PKB Polska zajmowała w badanych latach następujące miejsca: 1990 – 36, 2009 – 21, 2010 – 20. Po uwzględnieniu wartości PKB na 1 mieszkańca miejsca te były następujące: 1990 – 91, 2009 – 64, 2010 – 55.

W tabelach 3a, 3b i 3c przedstawiono kształtowanie się kilku wybranych wskaźników dla Polski na tle podobnych danych dla Hiszpanii i Portugalii (kraje te wstąpiły do UE stosunkowo późno i z tego punktu widzenia mogą służyć jako punkt odniesienia dla Polski i pozostałych nowych krajów członkowskich) oraz dwóch grup krajów transformacji: liderów – Czechy, Słowacja i Węgry, a także krajów mniej zaawansowanych w procesie transformacji i integracji z Unią Europejską: Bułgaria i Rumunia w latach 2008, 2009 i 2010. Z podanych danych można wyciągnąć następujące wnioski (dla 2008, 2009 i 2010 r.):

- Wskaźnik wartości eksportu na 1 mieszkańca w Polsce w dolarach USA kształtuje się na poziomie porównywalnym z Hiszpanią i Portugalią (wskaźnik dla Polski stanowi odpowiednio dla uwzględnionych lat 73%, 73% i 76% oraz 83%, 87% i 89% wskaźników dla tych krajów); jest on wyższy aniżeli w Bułgarii i w Rumunii (wskaźnik dla Polski stanowi odpowiednio 151%, 162% i 148% oraz 196%, 185 i 177% wskaźników dla tych krajów), a jednocześnie dużo niższy niż w Czechach, na Słowacji i na Węgrzech (wskaźnik dla Polski stanowi odpowiednio 32%, 32% i 32%; 34%, 34% i 34% oraz 42%, 42% i 43% wskaźników dla tych krajów).
- Wskaźnik udziału eksportu towarów i usług w PKB w Polsce przekroczył istotnie wysokość tego wskaźnika dla Hiszpanii i Portugalii; jest on wyższy aniżeli w Rumunii, a jednocześnie dużo niższy niż w Bułgarii, w Czechach, na Słowacji i na Węgrzech.

Tabela 3a
Produkt krajowy brutto i eksport wybranych krajów w 2008 r. (ceny bieżące)

Kraje	PKB			Eksport towarów			
	w mln dol. USA ^a	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	udział w świecie w %	w mln dol. USA	na 1 mieszkańca w dol. USA	udział w świecie w %	udział eksportu towarów i usług w PKB
Polska	527 929	13 855	0,9	169 766	4 455	1,1	38,9
Hiszpania	1 604 200	35 185	2,6	277 695	6 082	1,9	26,4
Portugalia	243 600	22 929	0,4	57 057	5 358	0,4	33,0
Bułgaria	49 900	6 573	0,1	22 587	2 984	0,2	60,5
Czechy	217 100	20 815	0,4	145 921	14 020	1,0	77,1
Rumunia	203 300	9 518	0,3	49 539	2 303	0,3	30,9
Słowacja	95 000	17 566	0,2	70 982	13 142	0,5	82,6
Węgry	154 700	15 408	0,3	107 466	10 712	0,7	81,7

^a Według kursu oficjalnego.

Źródło: UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

Tabela 3b
Produkt krajowy brutto i eksport wybranych krajów w 2009 r. (ceny bieżące)

Kraje	PKB			Eksport towarów			
	w mln dol. USA ^a	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	udział w świecie w %	w mln dol. USA	na 1 mieszkańca w dol. USA	udział w świecie w %	udział eksportu towarów i usług w PKB
Polska	430 142	11 298	0,8	133 913	3 517	1,1	37,9
Hiszpania	146 9177	32 718	2,6	217 609	4 846	1,8	23,2
Portugalia	226 983	21 199	0,4	43 184	4 033	0,4	29,1
Bułgaria	47 102	6 243	0,1	16 374	2 170	0,1	49,3
Czechy	195 898	18 893	0,3	112 820	10 881	0,9	68,0
Rumunia	160 319	7 536	0,3	40 448	1 901	0,3	31,3
Słowacja	88 524	16 376	0,2	55 727	10 308	0,5	70,0
Węgry	129 017	12 911	0,2	83 401	8 346	0,7	78,8

^a Według kursu oficjalnego.

Źródło: UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

Tabela 3c
Produkt krajowy brutto i eksport wybranych krajów w 2010 r. (ceny bieżące)

Kraje	PKB			Eksport towarów			
	w mln dol. USA ^a	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	udział w świecie w %	w mln dol. USA	na 1 mieszkańca w dol. USA	udział w świecie w %	udział eksportu towarów i usług w PKB
Polska	468 542	12 241	0,7	155 602	4 065	1,0	40,1
Hiszpania	1 406 601	30 527	2,2	245 401	5 326	1,6	26,3
Portugalia	228 574	21 411	0,4	48 697	4 561	0,3	31,5
Bułgaria	47 865	6 387	0,1	20 646	2 755	0,1	57,6
Czechy	192 034	18 301	0,3	132 807	12 657	0,9	80,4
Rumunia	159 338	7 416	0,3	49 353	2 297	0,3	36,2
Słowacja	87 244	15 973	0,1	65 150	11 928	0,4	83,1
Węgry	129 452	12 966	0,2	95 345	9 550	0,6	88,2

^a Według kursu oficjalnego.

Źródło: UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

- Przytoczone porównanie wskaźników wartości eksportu na 1 mieszkańca i udziału eksportu w PKB Polski i wybranych krajów wskazuje na duży potencjał wzrostu eksportu w gospodarce polskiej w przyszłości, choć zwłaszcza w odniesieniu do udziału eksportu w PKB nie jest to przewidywanie jednoznaczne, ponieważ dla dwu krajów wyżej rozwiniętych od Polski (Hiszpania, Portugalia) wskaźnik ten osiągnął niższy poziom aniżeli w przypadku Polski.

Interesujące są także wnioski płynące z analizy danych zawartych w tabeli 8. Przedstawiono w niej m.in. kształtowanie się wskaźnika *Export Performance Index*, który określa relację udziału eksportu danego kraju w eksporcie światowym odniesionego do udziału danego kraju w PKB światowym. Indeks ten mierzy więc względną intensywność eksportu na tle PKB. Okazuje się, że sytuacja w tej dziedzinie się zmieniała. W latach 1990–1991 wskaźnik był wyższy od 1, co oznacza, że udział Polski w światowym eksporcie był wyższy od udziału w światowym PKB. W latach 1993–2001 relacja ta wynosiła mniej niż 1, a w okresie 2002–2010 była powtórnie nieprzerwanie większa od 1, co wiązało się m.in. z wyraźnym wystąpieniem efektu kreacji handlu przed i bezpośrednio po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Można to interpretować w taki sposób, że Polska jest relatywnie ważniejszym eksporterem aniżeli wytwórcą PKB w gospodarce światowej.

1.2. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie

W tabeli 4 przedstawiono dane dotyczące zagranicznych inwestycji bezpośrednich wychodzących z Polski i w skali świata. Jak już zaznaczono wcześniej, ze względu na rozmiary niniejszego artykułu konieczne jest ograniczenie się do rozważenia danych całościowych, a niemożliwe jest w tym miejscu rozpatrywanie struktury branżowej i geograficznej inwestycji wychodzących z Polski. Z danych w tabeli 4 wynika, że relacja skumulowanej wartości ZIB wychodzących z Polski w 2010 r. do 1990 r. wynosiła 38778%, a dla świata relacja ta wynosiła 978%. Relacja ta była więc w przypadku Polski prawie 40-krotnie wyższa aniżeli dla świata. Ponadto można zauważyć, że w latach 1990–2010 udział skumulowanej wartości ZIB wychodzących z Polski w skumulowanej wartości inwestycji wychodzących w skali świata zwiększył się z 0,005% do 0,181%. Udział ten zwiększył się ponad 36-krotnie¹, niemniej jednak nadal jest on bardzo niski, na przykład w porównaniu z udziałem eksportu polskiego w eksporcie światowym. O relatywnie niskim znaczeniu ZIB wychodzących z Polski świadczą także wysokości *Outward FDI Performance Index* przedstawione w tabeli 8. Okazuje się, że w żadnym roku analizowanego okresu relatywne znaczenie (odniesione do świata) strumienia ZIB wychodzących z Polski nie dorównywało relatywnemu znaczeniu polskiego PKB (odniesionego do świata), co wydaje się dobrze odzwierciedlać obecną fazę rozwoju polskiej gospodarki i jej zapotrzebowanie na kapitał.

Rolę Polski w świecie w zakresie ZIB wychodzących z kraju można dodatkowo opisać uwzględniając miejsce w rankingach światowych całkowitej wartości strumieni ZIB oraz w ujęciu na 1 mieszkańca. Jeśli chodzi o całkowitą wartość rocznych strumieni ZIB, to Polska zajęła następujące miejsca w świecie: 1990 – 58, 2009 – 32, 2010 – 36. Natomiast uwzględnienie wartości ZIB *per capita* daje Polsce następujące miejsca: 1990 – 80, 2009 – 46, 2010 – 49.

Zarówno dane dotyczące eksportu, jak i ZIB wychodzących z Polski świadczą o dużym przełomie polskiej gospodarki w sferze internacjonalizacji czynnej w latach 1990–2010. Trudno jednak uznać osiągnięte wskaźniki za jednoznaczny sukces. Zestawienie wskaźników internacjonalizacji gospodarki polskiej z danymi dla krajów sąsiednich, które w okresie gospodarki socjalistycznej znajdowały się w podobnej sytuacji, nie wypada dla Polski korzystnie. Ten ostatni wniosek wymaga jednak pewnego złagodzenia w związku z faktem, że gospodarki Czech, Słowacji i Węgier są zdecydowanie mniejsze od gospodarki polskiej, co w istotny sposób zwiększa ich relatywny potencjał internacjonalizacyjny.

¹ Wyjaśnienie wysokości przywołanego wskaźnika wiąże się w znacznej części z faktem, iż przed 1990 r. takie inwestycje nie były praktycznie możliwe.

Tabela 4
Odpiływ ZIB z Polski i w skali świata w latach 1990–2010

Lata	Odpiływ inwestycji z Polski w mln USD	Skumulowana wartość inwestycji wychodzących z Polski		Odpiływ inwestycji w skali świata w mln USD	Skumulowana wartość inwestycji wychodzących w skali świata		
		w mln USD	zmiana % (rok 1990 = 100%)		w mln USD	zmiana % (rok 1990 = 100%)	
1990	5	95	100,0	241 474	2 086 818	100,0	–
1991	-7	88	92,6	198 036	2 342 354	112,2	112,2
1992	13	101	106,3	202 716	2 382 994	114,2	101,7
1993	18	198	208,4	242 573	2 777 384	133,1	116,6
1994	29	461	485,3	286 889	3 103 388	148,7	111,7
1995	42	539	567,4	362 585	3 606 556	172,8	116,2
1996	53	735	773,7	396 457	4 089 866	196,0	113,4
1997	45	678	713,7	476 083	4 709 384	225,7	115,1
1998	316	1 165	1 226,3	682 285	5 587 758	267,8	118,7
1999	31	1 024	1 077,9	1 076 822	6 761 225	324,0	121,0
2000	16	1 018	1 071,6	1 232 888	7 967 460	381,8	117,8
2001	-90	1 157	1 217,9	753 077	7 684 655	368,2	96,5
2002	230	1 456	1 532,6	537 095	7 764 291	372,1	101,0
2003	300	2 144	2 256,8	565 732	9 866 859	472,8	127,1
2004	915	3 351	3 527,4	920 253	11 639 506	557,8	118,0
2005	3 399	6 277	6 607,4	893 093	12 416 839	595,0	106,7
2006	8 875	14 317	15 070,5	1 410 574	15 661 006	750,5	126,1
2007	4 748	21 201	22 316,8	2 267 547	19 313 981	925,5	123,3
2008	3 582	22 560	23 747,4	1 928 799	16 206 795	776,6	83,9
2009	2 852	26 211	27 590,5	1 100 993	18 982 118	909,6	117,1
2010	4 701	36 839	38 777,9	1 323 337	20 408 257	978,0	107,5

Źródło: UNCTAD za odpowiednie lata (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

2. Bierne umiędzynarodowienie gospodarki

Podobnie jak w przypadku internacjonalizacji czynnej prowadzone tutaj rozumowanie opiera się na poczynionych wcześniej założeniach upraszczających. W tym miejscu ograniczymy się do analizy importu i zagranicznych inwestycji bezpośrednich przychodzących do Polski.

2.1. Wzrost importu

W tabeli 5 przedstawiono dane dotyczące wartości importu Polski w latach 1990–2010. Należy przypomnieć, że jeśli chodzi o kształtowanie się światowego PKB, to stosunek wartości w 2010 r. do wartości w 1990 r. wynosił 284%. Z przedstawionych w tabeli 5 danych wynika, że relacja wartości światowego importu w 2010 r. do wartości światowego importu w 1990 r. w cenach bieżących wynosiła 424%. Stosunek wartości importu na 1 mieszkańca w dolarach USA w 2010 r. do wartości importu *per capita* w 1990 r. wynosił 325%.

Z przedstawionych danych statystycznych można wyprowadzić następujące wnioski dotyczące Polski:

- Relacje wartości (w cenach bieżących) PKB i importu w 2010 r. do wartości w 1990 r. wynosiły odpowiednio: 726% i 2062%. Skala przyrostu wartości importu była ponad 2,8 razy większa niż skala przyrostu PKB. Oznacza to, że w dynamice zmian analizowanych wielkości występowały istotne różnice.
- Relacje wartości (w cenach bieżących) PKB i importu na 1 mieszkańca kształtowały się w tym samym okresie odpowiednio jak: 723% i 2051%. Skala dysproporcji różnic w tempie zmian tych wielkości była podobna jak w przypadku całkowitych wartości PKB i importu.

Zestawienie danych dla Polski i dla świata prowadzi do następujących spostrzeżeń:

- Wskaźnik dynamiki importu światowego w cenach bieżących w latach 1990–2010 wyniósł 424%, a wskaźnik importu do Polski – 2062%. Na tej podstawie można stwierdzić, że z punktu widzenia wzrostu wartości importu gospodarka polska integrowała się bardzo szybko z otoczeniem międzynarodowym.
- Udział gospodarki polskiej w światowym imporcie w latach 1990–2010 wzrósł odpowiednio z 0,23% do 1,14%.
- Wartość importu na 1 mieszkańca w 2010 r. na świecie wynosiła 2213 dol. USA, a w Polsce 4532 dol. USA. Dynamika zmian tego wskaźnika w latach 1990–2010 wyniosła dla świata 325%, a dla Polski – 2051%.

Dodatkowym miernikiem pozycji Polski w imporcie światowym może być miejsce zajmowane w rankingu pod względem wartości importu towarowego, wartości im-

Tabela 5
Import towarów w latach 1990–2010 (ceny bieżące)

Lata	Import towarów						
	Polska				Świat		
	w mln dol. USA	zmiana % (rok 1990 = 100%)	na 1 mieszkańca w dol. USA	na 1 mieszkańca zmiana % (rok 1990 = 100%)	udział w świecie w %	w mln dol. USA	zmiana % (rok 1990 = 100%)
1990	8 413	100,0	221	100,0	0,23	3 596 056	100,0
1991	15 757	187,3	412	186,4	0,43	3 624 982	100,8
1992	15 701	186,6	409	185,1	0,40	3 876 872	106,9
1993	18 834	223,9	490	221,7	0,49	3 844 171	106,9
1994	21 383	254,2	555	251,1	0,49	4 381 395	121,8
1995	29 050	345,3	753	340,7	0,55	5 239 816	145,7
1996	37 137	441,4	962	435,3	0,68	5 498 214	152,9
1997	42 308	502,9	1 097	496,4	0,74	5 683 701	158,1
1998	46 495	552,7	1 206	545,7	0,83	5 635 719	156,7
1999	45 903	545,6	1 193	539,8	0,78	5 86 6204	163,1
2000	48 940	581,7	1 273	576,0	0,73	6 658 891	185,2
2001	50 275	597,6	1 310	592,8	0,78	6 425 900	178,7
2002	55 113	655,1	1 438	650,7	0,83	6 665 853	185,4
							zmiana % (rok poprzedni = 100%)
							na 1 mieszkańca zmiana % (rok 1990 = 100%)
							na 1 mieszkańca w dol. USA
							na 1 mieszkańca zmiana % (rok 1990 = 100%)
							na 1 mieszkańca zmiana % (rok poprzedni = 100%)
							na 1 mieszkańca zmiana % (rok poprzedni = 100%)

2003	68 004	808,3	123,4	1 776	803,6	123,5	0,87	7 773 170	216,2	116,6	1 223	179,9	115,2
2004	89 536	1 064,3	131,7	2 341	1 059,3	131,8	0,95	9 472 356	263,4	121,9	1 472	216,5	120,4
2005	101 598	1 207,6	113,5	2 660	1 203,6	113,6	0,94	10 792 228	300,1	113,9	1 657	243,7	112,6
2006	126 876	1 508,1	124,9	3 325	1 504,5	125,0	1,03	12 374 816	344,1	114,7	1877	276,0	113,3
2007	165 488	1 967,1	130,4	4 340	1 963,8	130,5	1,16	14 242 525	396,1	115,1	2135	314,0	113,7
2008	207 956	2 471,8	125,7	5 458	2 469,7	125,8	1,26	16 451 142	457,5	115,5	2437	358,4	114,1
2009	146 036	1 735,8	70,2	3 836	1 735,7	70,3	1,16	12 590 408	350,1	76,5	1844	271,2	75,7
2010	173 481	2 062,1	118,8	4 532	2 050,7	118,1	1,14	15 262 403	424,4	121,2	2213	325,4	120,0

Źródło: UNCTAD za odpowiednie lata (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

portu usług oraz łącznej wartości importu towarów i usług. Pozycja Polski w świecie w zakresie importu towarów kształtowała się następująco: 1990 – 46, 2009 – 21, 2010 – 24. Przy uwzględnieniu wyłącznie importu usług Polska plasowała się na następujących miejscach: 1990 – 42, 2009 – 33, 2010 – 31. Natomiast biorąc pod uwagę łączną wartość importu towarów i usług, pozycja Polski była następująca: 1990 – 43, 2009 – 24, 2010 – 25. Uzupełniająco można także wykorzystać dane dotyczące wartości importu *per capita*. Polska zajmowała następujące miejsca w światowym rankingu importerów towarów na 1 mieszkańca: 1990 – 118, 2009 – 75, 2010 – 70. Pod względem wartości importu usług na 1 mieszkańca Polska zajmowała następujące miejsca: 1990 – 97, 2009 – 79, 2010 – 67. Z kolei uwzględniając łączną wartość importu towarów i usług *per capita*, Polska zajmowała następujące miejsca: 1990 – 117, 2009 – 75, 2010 – 67.

W tabelach 6a, 6b i 6c przedstawiono dane dotyczące kształtowania się wartości produktu krajowego brutto i importu towarów w wielkościach absolutnych i *per capita* dla kilku wybranych krajów (tych samych, które rozpatrywano przy omawianiu eksportu), mogących stanowić dobry punkt odniesienia dla Polski. Z przedstawionych danych wynikają następujące wnioski:

- Mimo spektakularnych zmian w tym zakresie w całym badanym okresie wskaźnik wartości importu na 1 mieszkańca w Polsce jest nadal istotnie niższy niż w Hiszpanii i Portugalii – wskaźnik dla Polski stanowi dla badanych lat odpowiednio 60%, 60% i 67% oraz 65%, 59% i 64% wskaźników dla tych krajów.
- Omawiany wskaźnik dla Polski jest istotnie wyższy aniżeli wskaźnik dla Bułgarii i Rumunii – wysokość wskaźnika dla Polski wynosi odpowiednio 111%, 125% i 134% oraz 142%, 152% i 157% wskaźników dla tych krajów.
- Wskaźnik wartości importu na 1 mieszkańca w Polsce jest szczególnie niski w porównaniu ze wskaźnikami dla Czech, Słowacji i Węgier – wysokość wskaźnika dla Polski wynosi odpowiednio 40%, 38% i 38%; 40%, 38% i 37% oraz 51%, 49% i 51% wskaźników dla tych krajów.
- Z pewnym uproszczeniem można więc stwierdzić, iż w przypadku Polski występuje jeszcze znaczny potencjał wzrostu importu w miarę przechodzenia na wyższy poziom rozwoju gospodarczego, choć należy pamiętać o różnicach w rozmiarach gospodarek Czech, Słowacji i Węgier z jednej strony oraz Polski z drugiej.

W odniesieniu do importu interesujące wnioski można także wyciągnąć na podstawie kształtowania się wskaźnika *Import Performance Index* zamieszczonego w tabeli 8. Najniższą i mniejszą od 1 wartość tego wskaźnika odnotowano tylko w jednym roku badanego okresu – dla 1990 r. wartość ta wyniosła 0,807. Oznacza to, że w tym roku udział Polski w wytworzeniu światowego PKB był wyższy aniżeli udział w imporcie światowym. We wszystkich pozostałych latach wskaźnik przyjmował już wartości większe od 1. Począwszy od 2003 r. wartość wskaźnika każdorazowo przekraczała 1,4. Nasuwa się więc tutaj wniosek podobny do tego, który pojawił się w odniesieniu do eksportu – Polska jest w skali świata relatywnie ważniejszym importerem aniżeli wytwórcą PKB.

Tabela 6a
Produkt krajowy brutto i import wybranych krajów w 2008 r. (ceny bieżące)

Kraje	PKB			Import towarów		
	w mln dol. USA ^a	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	udział w świecie w %	w mln dol. USA	na 1 mieszkańca w dol. USA	udział w świecie w %
Polska	527 929	13 855	0,9	207 956	5 458	1,3
Hiszpania	1 604 200	35 185	2,6	417 049	9 134	2,7
Portugalia	243 600	22 929	0,4	89 736	8 427	0,6
Bułgaria	49 900	6 573	0,1	37 369	4 937	0,2
Czechy	217 100	20 815	0,4	141 593	13 604	0,9
Rumunia	203 300	9 518	0,3	82 965	3 857	0,5
Słowacja	95 000	17 566	0,2	74 034	13 708	0,5
Węgry	154 700	15 408	0,3	106 380	10 604	0,7

^a Według kursu oficjalnego.

Źródło: UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

Tabela 6b
Produkt krajowy brutto i import wybranych krajów w 2009 r. (ceny bieżące)

Kraje	PKB			Import towarów		
	w mln dol. USA ^a	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	udział w świecie w %	w mln dol. USA	na 1 mieszkańca w dol. USA	udział w świecie w %
Polska	430 142	11 298	0,8	146 036	3 836	1,2
Hiszpania	1 469 177	32 718	2,6	286 410	6 378	2,3
Portugalia	226 983	21 199	0,4	69 563	6 497	0,6
Bułgaria	47 102	6 243	0,1	23 235	3 080	0,2
Czechy	195 898	18 893	0,3	104 560	10 084	0,8
Rumunia	160 319	7 536	0,3	54 027	2 539	0,4
Słowacja	88 524	16 376	0,2	54 969	10 168	0,4
Węgry	129 017	12 911	0,2	77 842	7 790	0,6

^a Według kursu oficjalnego.

Źródło: UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

Tabela 6c
Produkt krajowy brutto i import wybranych krajów w 2010 r. (ceny bieżące)

Kraje	PKB			Import towarów		
	w mln dol. USA ^a	na 1 mieszkańca w dol. USA ^a	udział w świecie w %	w mln dol. USA	na 1 mieszkańca w dol. USA	udział w świecie w %
Polska	468 542	12 241	0,7	173 481	4 532	1,1
Hiszpania	1 406 601	30 527	2,2	314 017	6 815	2,1
Portugalia	228 574	21 411	0,4	75 204	7 044	0,5
Bułgaria	47 865	6 387	0,1	25 378	3 386	0,2
Czechy	192 034	18 301	0,3	126 080	12 016	0,8
Rumunia	159 338	7 416	0,3	61 935	2 883	0,4
Słowacja	87 244	15 973	0,1	66 323	12 143	0,4
Węgry	129 452	12 966	0,2	88 035	8 818	0,6

^a Według kursu oficjalnego.

Źródło: UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

2.2. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie

W tabeli 7 przedstawiono dane odnośnie do wartości zagranicznych inwestycji bezpośrednich napływających do Polski i w skali świata w latach 1990–2010.

Analiza danych zawartych w tabeli 7 prowadzi do wniosku, że wskaźnik dynamiki wzrostu wartości napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w skali świata w latach 1990–2010 był około 193 razy niższy (919%), aniżeli ten sam wskaźnik dla Polski (177194%). Osiągnięcie tak znacznych postępów w dynamice napływu ZIB do Polski było możliwe przede wszystkim za sprawą bardzo niskich wartości wyjściowych na początku lat 90. XX w. Udział Polski w światowym skumulowanym napływie ZIB wynosił w 1990 r. 0,006%, a w 2010 r. 0,93%. Udział ten zwiększył się 155-krotnie, a mimo to jest niższy aniżeli udział polskiego importu w imporcie światowym.

O znaczeniu ZIB napływających do Polski świadczą także wysokości *Inward FDI Performance Index*, przedstawione w tabeli 8. Okazuje się, że w poszczególnych latach analizowanego okresu relatywne znaczenie strumienia ZIB (odniesionego do świata) przychodzących do Polski w zestawieniu z relatywnym znaczeniem polskiego PKB (odniesionego do świata) było bardzo zmienne. Rekordową wysokość wskaźnika zanotowano w 2004 r. (2,919), a najniższe wartości występowały na początku okresu transformacji (1990 – 0,146; 1991 – 0,650). Warto także

Tabela 7
Napływ ZIB do Polski i w skali świata w latach 1990–2010

Lata	Napływ inwestycji do Polski w mln USD	Skumulowana wartość inwestycji przychodzących do Polski		Napływ inwestycji w skali świata w mln USD	Skumulowana wartość inwestycji przychodzących w skali świata		
		w mln USD	zmiana % (rok 1990 = 100%)		w mln USD	zmiana % (rok 1990 = 100%)	zmiana % (rok poprzedni = 100%)
1990	88	109	100,0	207 697	2 081 782	100,0	–
1991	359	425	389,9	154 009	2 347 366	112,8	112,8
1992	678	1 370	1 256,9	165 973	2 429 159	116,7	103,5
1993	1 715	2 307	2 116,5	223 454	2 631 511	126,4	108,3
1994	1 875	3 789	3 476,1	256 112	2 844 455	136,6	108,1
1995	3 659	7 843	7 195,4	342 544	3 381 329	162,4	118,9
1996	4 498	11 463	1 0516,5	388 998	3 873 724	186,1	114,6
1997	4 908	14 587	1 3382,6	486 476	4 452 998	213,9	115,0
1998	6 365	22 461	2 0606,4	707 185	5 547 221	266,5	124,6
1999	7 270	26 075	2 3922,0	1 087 500	6 757 556	324,6	121,8
2000	9 445	34 227	31 400,9	1 401 466	7 442 548	357,5	110,1
2001	5 701	41 247	37 841,3	825 280	7 468 968	358,8	100,4
2002	4 123	48 320	44 330,3	628 114	7 519 080	361,2	100,7
2003	4 588	57 872	53 093,6	565 759	9 372 829	450,2	124,7
2004	12 874	86 755	79 591,7	732 397	11 055 515	531,1	118,0
2005	10 293	90 877	83 373,4	985 796	11 524 869	553,6	104,2
2006	19 603	125 782	115 396,3	1 459 133	14 275 734	685,7	123,9
2007	23 561	178 408	163 677,1	2 099 973	17 990 069	864,2	126,0
2008	14 689	163 360	149 871,6	1 770 873	15 491 182	744,1	86,1
2009	11 395	182 799	167 705,5	1 114 189	17 743 408	852,3	114,5
2010	9 681	193 141	177 193,6	1 243 671	19 140 603	919,4	107,9

Źródło: UNCTAD za odpowiednie lata (<http://unctadstat.unctad.org>), obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD.

Tabela 8

Wskaźniki *Export Performance Index*, *Import Performance Index*, *Inward FDI Performance Index*, *Outward FDI Performance Index* dla Polski w latach 1990–2010

Lata	<i>Export Performance Index</i>	<i>Import Performance Index</i>	<i>Inward FDI Performance Index</i>	<i>Outward FDI Performance Index</i>
1990	1,349	0,807	0,146	0,007
1991	1,185	1,212	0,650	-0,010
1992	0,956	1,094	1,103	0,017
1993	1,010	1,322	2,072	0,020
1994	0,985	1,219	1,828	0,025
1995	0,950	1,192	2,296	0,025
1996	0,880	1,315	2,252	0,026
1997	0,891	1,440	1,951	0,018
1998	0,861	1,438	1,569	0,081
1999	0,892	1,458	1,245	0,005
2000	0,920	1,377	1,263	0,003
2001	0,976	1,309	1,156	-0,020
2002	1,060	1,385	1,099	0,071
2003	1,220	1,505	1,395	0,093
2004	1,354	1,570	2,919	0,162
2005	1,272	1,407	1,561	0,570
2006	1,314	1,476	1,934	0,905
2007	1,303	1,513	1,461	0,310
2008	1,215	1,456	0,956	0,174
2009	1,434	1,542	1,360	0,344
2010	1,377	1,532	1,049	0,479

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>).

zaznaczyć, że we wszystkich pozostałych latach rozważanego okresu z wyjątkiem 2008 r. (0,956) zanotowano wartości wskaźnika przewyższające 1.

Kolejnym miernikiem opisującym rolę Polski w światowych przepływach zagranicznych inwestycji mogą być miejsca zajmowane przez Polskę w ogólnoświatowym rankingu (ZIB). Jeśli pod uwagę weźmiemy wartość rocznych strumieni napływu ZIB, to pozycja Polski przedstawiała się następująco: 1990 – 65, 2009 – 25, 2010 – 26. Natomiast według wartości napływu ZIB w ujęciu *per capita* Polska zajmowała następujące miejsca w świecie: 1990 – 124, 2009 – 63, 2010 – 75. Można więc zauważyć, że pod względem całkowitej rocznej wartości napływu ZIB Polska zajęła miejsce w trzeciej dziesiątce świata, natomiast przy

uwzględnieniu wartości napływu na 1 mieszkańca pozycja Polski jest daleko bardziej odległa.

Wnioski i kierunki dalszych badań

Powyższe dane upoważniają do sformułowania ogólnej konkluzji, iż w latach 1990–2010, a więc w okresie transformacji gospodarki polskiej, mieliśmy do czynienia z przyspieszonym w stosunku do średnich światowych włączaniem się Polski do światowego systemu gospodarczego zarówno w zakresie handlu międzynarodowego, jak i zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Tempo zwiększania internacjonalizacji polskiej gospodarki w okresie objętym analizą było wysokie. Wynikało ono z niskiego poziomu wyjściowego, zarówno w odniesieniu do PKB, wewnętrznej siły nabywczej i stopnia otwartości polskiej gospodarki w porównaniu z sąsiednimi krajami [Kowalski 2009, s. 275]. Równocześnie porównanie niektórych wykorzystanych mierników internacjonalizacji (np. relacja eksportu do PKB) dotyczących Polski z podobnymi pod względem wielkości rynku wewnętrznego gospodarkami Hiszpanii i Rumunii skłania do wniosku, że Polska osiągnęła wyższy stopień internacjonalizacji, który może być także interpretowany jako przejaw względnie wysokiej konkurencyjności jej gospodarki w porównaniu z Hiszpanią i Rumunią.

Jednocześnie zestawienie osiągniętych wskaźników z danymi dla innych krajów, takich jak Hiszpania, Portugalia, Czechy, Słowacja i Węgry, wskazuje na to, że gospodarka polska cechuje się w świetle rozważanych wskaźników makroekonomicznych jeszcze znacznym potencjałem internacjonalizacyjnym, choć nadmiernym uproszczeniem byłoby przyjmowanie dla Polski ścieżek rozwoju będących imitacją sytuacji, jakie wystąpiły w tych krajach. Na dłuższą metę kontynuacja tendencji do pogłębiania się internacjonalizacji polskiej gospodarki jest wysoce prawdopodobna. Tempo tego procesu w zakresie handlu zagranicznego będzie jednak słabnąć z uwagi na stosunkowo wysoki, jak na względną skalę rynku wewnętrznego, udział eksportu i importu towarowego w PKB. Z kolei przepływy kapitałowe będą utrzymywać względnie wysoką dynamikę, przy czym będzie ona wyższa w odniesieniu do wypływających zagranicznych inwestycji bezpośrednich.

Godnym podkreślenia jest fakt, że przedstawiona w tym artykule skala internacjonalizacji polskiej gospodarki nie wynika raczej z aktywnych działań ze strony państwowej polityki ekonomicznej, lecz jest skutkiem autonomicznych procesów uruchomionych reformami z przełomu 1989/1990 r. W tym sensie osiągnięte wyniki stanowią trwałe osiągnięcie polskiej gospodarki.

Nakreślone wyżej tendencje internacjonalizacji gospodarki w wymiarze makroekonomicznym w bardzo zróżnicowany sposób przejawiały się w różnych branżach gospodarki, a także w relacjach gospodarczych z poszczególnymi krajami i obsza-

rami geograficznymi (w tym z ugrupowaniami integracyjnymi). Bardziej wnikliwa i wyczerpująca analiza tych tendencji wymagałaby jednak odrębnego opracowania. W kontekście przedstawionych faktów istotne byłoby również zbadanie wpływu opisanych procesów na kształtowanie się obrazu powiązań finansowych gospodarki polskiej z otoczeniem zewnętrznym. Jeśli chodzi o handel zagraniczny (eksport i import), to rozwinięciem przedstawionych w tym opracowaniu ustaleń powinna być analiza kształtowania się bilansu handlowego w okresie 1990–2010. Z kolei po stronie zagranicznych inwestycji bezpośrednich wskazane byłoby uzupełnienie przedstawionych danych analizą kształtowania się relacji pomiędzy inwestycjami wypływającymi z Polski i napływającymi do Polski. Relacje te są zawarte w koncepcji pozycji inwestycyjnej netto (NOIP – *net outward investment position*), związanej z teorią ścieżki rozwoju inwestycji (IDP – *investment development path*) J. Dunninga [Dunning 1996; Gorynia, Nowak, Wolniak 2007].

Tekst wpłynął 6 stycznia 2012 r.

Bibliografia

- Bhagwati J., *In Defence of Globalization*, Oxford University Press, Oxford 2004.
- Brown J., *Corporations as Community: A New Image for a New Era*, w: *New Traditions in Business*, red. J. Renesch, Berrett-Koehler, San Francisco 1992.
- Dicken P., *Global Shift*, Guilford Press, New York 1992.
- Dunning J.H., *The Investment Development Cycle Revisited*, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1986, nr 122.
- Economic Transformation in Emerging Countries. The Role of Investment, Trade and Finance*, red. F.J. Contractor, Elsevier, New York 1998.
- Gorynia M., *Internationalisation of Economy Versus Economic Policy Under Integration and Globalization*, „University of Economics Review” 2002, t. 2, nr 2.
- Gorynia M., Wolniak R., *The Participation of Transitional Economy in Globalisation – The Case of Poland*, „Journal of Euro-Asian Management” 2002, t. 6, nr 2.
- Gorynia M., Nowak J., Wolniak R., *Poland and Its Investment Development Path*, „Eastern European Economics” 2007, t. 45, nr 2.
- Kowalski T., *Polska transformacja gospodarcza na tle wybranych krajów Europy Środkowej*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2009, nr 2.
- Making Globalization Good. The Moral Challenges of Global Capitalism*, red. J.H. Dunning, Oxford University Press, Oxford 2003.
- Milward B., *Globalisation? Internationalisation and Monopoly Capitalism. Historical Processes and Capitalist Dynamism*, Edward Elgar, Cheltenham 2003.
- Ohmae K., *The End of the Nation State*, Free Press, New York 1995.
- Parker B.B., *Globalization and Business Practice. Managing Across Boundaries*, Sage Publications, London 1998.
- Stiglitz J.E., *Globalization and its Discontents*, W.W. Norton Company, Washington 2002.
- Streeten P., *Globalisation. Threat or Opportunity?* Copenhagen Business School Press, Copenhagen 2001.

THE EVOLUTION OF POLAND'S POSITION IN THE WORLD ECONOMY

Summary

The aim of this paper is to identify and evaluate major changes and trends in the significance of the Polish economy in the world economy in the years 1990–2010. In particular, the author tries to make a rough assessment of the changes in the role Poland plays in the international economic cooperation, in terms of foreign trade and foreign direct investment. The rise in the degree of internationalization of the economy is assessed on the basis of the dynamics of exports and imports as well as inflow and outflow of foreign direct investments.

Key words: Poland's economy • world economy • foreign trade • foreign direct investment

ЭВОЛЮЦИЯ ПОЗИЦИИ ПОЛЬШИ В МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Резюме

Целью статьи является идентификация и оценка наиболее важных изменений и тенденций в области значения польской экономики в мировой экономике в 1990–2010 гг. В статье содержится попытка приближенного замера изменений роли Польши в международном экономическом сотрудничестве, т.е. в области внешней торговли и прямых иностранных инвестиций. Автор оценивает рост степени интернационализации экономики на основе динамики экспорта и импорта, а также притока и оттока прямых иностранных инвестиций.

Ключевые слова: экономика Польши • мировая экономика • внешняя торговля • прямые иностранные инвестиции

